
Ν. ΒΕΤΤΑΣ ΣΤΟ ΓΕΥΜΑ ΜΕ ΤΗΝ «Κ»

Το σύστημα το '08 δεν είχε καταλάβει τι είχε συμβεί

Πρέπει να σταματήσουν να επιβαρύνονται συνεχώς οι ίδιοι πολίτες και οι ίδιες επιχειρήσεις, τονίζει στην «Κ» ο γενικός διευθυντής του ΙΟΒΕ Νίκος Βέττας, σημειώνοντας ότι το πολιτικό

σύστημα το 2008 δεν κατάλαβε τι είχε συμβεί στην οικονομία. **Σελ. 22**

Νίκος Βέττας, γενικός διευθυντής του IOBE

Πολλοί ακόμη νοσταλγοί του νοσηρό παρελθόν

Το 2008, το πολιτικό σύστημα στην Ελλάδα δεν κατάλαβε τι είχε συμβεί στην οικονομία

Του ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΛΛΙΟΛΟΓΟΥ

Ο Νίκος Βέττας είναι περίπου καταδικασμένος να παίζει τον ρόλο της Κασσάνδρας. Στην εποχή του κυβερνώντος μνημονιακού λαϊκισμού, όπου το νέο επίσημο δόγμα (μετά το σκίσμο του μνημονίου) είναι ότι το αριστερό πρόγραμμα διάσωσης είναι καλύτερο – πιο ήπιο και αναπτυξιακό – από τα προηγούμενα, ο γενικός διευθυντής του Ιδρύματος Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών έχει τη θεσμική υποχρέωση να αμφισβητεί, να προειδοποιεί, να βάζει φρένο στην αδικαιολόγητη αισιοδοξία.

Ενδεικτικά του σκεπτικισμού του IOBE για τις οικονομικές εξελίξεις ήταν τα προγνωστικά του για τις επιδόσεις της οικονομίας φέτος. Σύμφωνα με έκθεση που δημοσίευσε στις αρχές Ιουλίου, προβλέπει ύφεση 1% το 2016. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το οικονομικό επιτελείο είναι κάπως πιο αισιόδοξα (βλέπουν ύφεση 0,3% και 0,7% αντίστοιχα).

Όταν συναντιόμαστε, Τρίτη μεσημέρι στο «Μαύρο Πρόβατο», στην αουγουστιάτικη λάβρα του Παγκρατίου, θέτω στον κ. Βέττα το ζήτημα των προβλέψεων. Πού εδράζεται η μεγαλύτερη απαισιοδοξία του IOBE; «Ολοι συμφωνούν ότι το 2016 θα έχουμε ύφεση και ότι υπό κάποιες συνθήκες του χρόνου θα επιστρέψει η ανάπτυξη. Το θέμα είναι πότε θα γίνει αυτό», σημειώνει. Εκεί μόλις επιστρέφει από ένα τμήμα διακοπών και δεν είναι σίγουρος πότε θα είναι οι επόμενες. Είναι προσεκτικός στις απαντήσεις του, ζυγίζει αυτά που λέει, αλλά φανερώνει ενίοτε το πάθος που τον κινητοποιεί.

«Σίγουρα αυτά τα στιγμή δεν γίνονται τα πράγματα που θα έπρεπε για να επιταχυνθεί η διαδικασία. Η καθυστέρηση στο κλείσιμο της πρώτης αξιολόγησης μας έχει πάει κάποιους μήνες πίσω. Και τα μηνύματα για τη δεύτερη αξιολόγηση είναι αμφίσημα». Επιπλέον, τονίζει, «το διεθνές περιβάλλον δεν είναι ευνοϊκό», κάνοντας ειδική αναφορά στο αποτέλεσμα του βρετανικού δημοψηφίσματος, που «έχει παγώσει τις αποφάσεις πολλών επενδυτών».

Θεωρεί ενθαρρυντικό ότι «για πρώτη φορά από το ξεκίνημα της κρίσης, φαίνεται ότι υπάρχει συμφωνία για τα περισσότερα βασικά θέματα μεταξύ των κύριων πολιτικών σχηματισμών». Αντιθέτως, το 2014 «η οικονομία έδειχνε μεν σημάδια ανάκαμψης και επιστροφής στην κανονικότητα, έχοντας πετύχει και πρωτογενές πλεόνασμα, αλλά υπήρχε βαριά ακια τού τι θα επακολουθούσε,

κυρίως από πολιτική άποψη. Φέτος, αφού φυσικά φτάσαμε πέρασι το καλοκαίρι στα όρια της καταστροφής, το πολιτικό ρίσκο έχει μειωθεί».

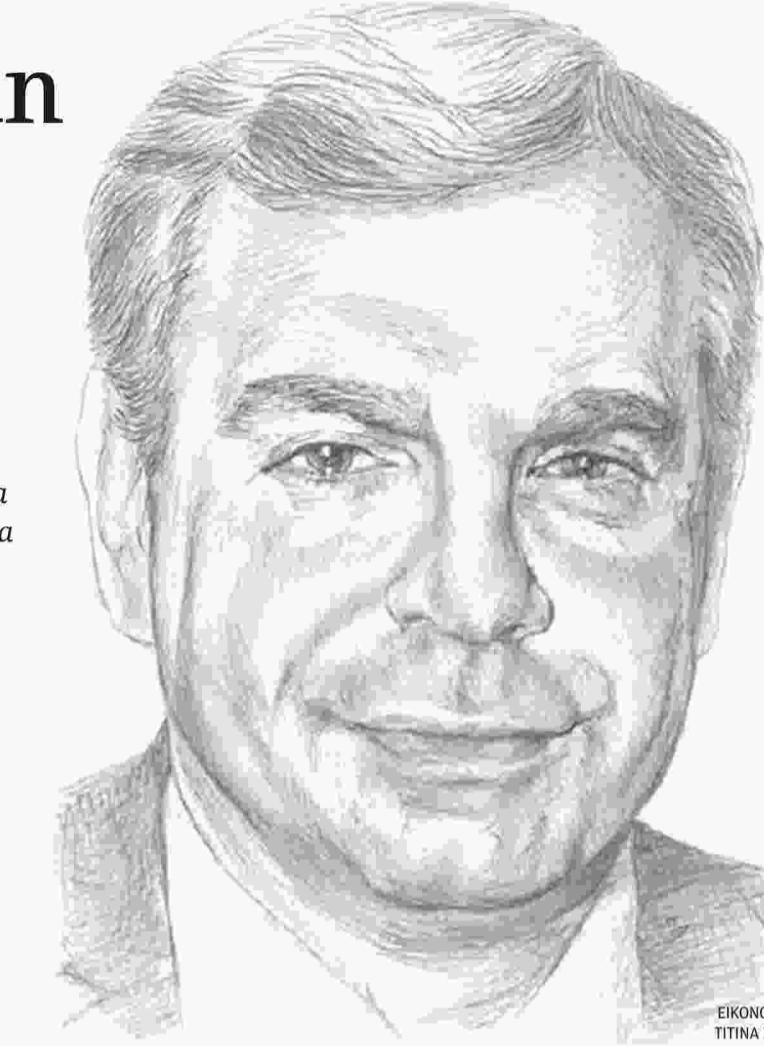
Από την άλλη, σύμφωνα με τον γενικό διευθυντή του IOBE, «υπάρχει ακόμα η προσδοκία ότι μπορούμε κάπως να επιστρέψουμε στο παρελθόν, με υψηλά εισοδήματα και με το ίδιο οικονομικό μοντέλο». Παράλληλα, σε μέτωπα που είναι κρίσιμα για τις προοπτικές της οικονομίας – φορολογική πολιτική, προσέλκυση επενδύσεων – «κάνουμε ένα βήμα μπρος και ένα βήμα πίσω».

Παλινωδίες υπουργών

Τον ρωτώ πώς κρίνει τις συνεχείς παλινωδίες πολλών υπουργών σε θέματα που αφορούν μεγάλες επενδύσεις, από την Eldorado Gold και την Cosco έως το Ελληνικό. Πλάττουν την εικόνα της χώρας ως επενδυτικού προορισμού;

«Σε ένα βαθμό, αυτές οι αντιδράσεις είναι αναμενόμενες. Είναι μέρος του πολιτικού παιχνιδιού, απευθύνονται σε ένα συγκεκριμένο ακροατήριο. Κάνουν όμως πράγματι κακό. Σε μικροοικονομικό επίπεδο, κατ' αρχάς, καθερμία από αυτές τις επενδύσεις είναι πλέον πολύ σημαντική. Με τόσο υψηλό ποσοστό ανεργίας, δεν έχουμε την πολυτέλεια τέτοιες μεγάλες επενδύσεις να τις καθυστερούμε μήνες και χρόνια. Αυτό μεταφράζεται σε πολλούς ανθρώπους που παραμένουν χωρίς δουλειά. Και ξέρετε, η μακροχρόνια ανεργία έχει τραγικές συνέπειες: όσο περνάει ο καιρός, οι άνθρωποι αυτοί κάνουν τα προσόντα τους, χάνουν την αυτοπεποίθησή τους. Μου προκαλεί κατάπληξη και θλίψη που δεν τρέχουμε πιο γρήγορα να λύσουμε αυτά τα προβλήματα. Επιπλέον όμως, αυτή η διαφορετική στάση συντηρεί και τη νοσταλγία του παρελθόντος – το αφήγημα ότι μπορούν να έλθουν λεφτά από το πουθενά, ότι μπορούν να υπάρξουν επενδύσεις χωρίς να αλλάξει η δομή της οικονομίας».

Το ευρύτερο πρόβλημα, για τον κ. Βέττα, είναι ότι «δεν έχει υπάρξει από το 2009 και μετά ένα αφήγημα με αρχή, μέση και τέλος, το οποίο να έχουν ενστερνιστεί οι βασικές πολιτικές δυνάμεις και να εξηγήσει πώς θα φτάσει η χώρα σε μια καλύτερη μέρα. Αντ' αυτού, η εκάστοτε κυβέρνηση κάνει τα ελάχιστα απαραίτητα από τις μνημονιακές υποχρεώσεις και η εκάστοτε αντιπολίτευση κατηγορεί την κυβέρνηση ότι κινείται στη λάθος κατεύθυνση και υπόσχεται ότι θα ανατρέψει τις πολιτικές της» όταν έλθει στην εξουσία.

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ: ΤΙΤΙΝΑ ΧΑΛΜΑΤΖΗ

«Ουδέν σχόλιον» για τα περιθωρακισμένης οικονομίας

«Το ευρύτερο πρόβλημα είναι ότι δεν έχει υπάρξει από το 2009 και μετά ένα αφήγημα με αρχή, μέση και τέλος, το οποίο να έχουν ενστερνιστεί οι βασικές πολιτικές δυνάμεις και να εξηγήσει πώς θα φτάσει η χώρα σε μια καλύτερη μέρα».

«Η μεγαλύτερη ευθύνη των πιστωτών είναι ότι άφησαν να αιωρείται για πολύ καιρό μια πολύ βαριά αβεβαιότητα σε σχέση με το τι θα συμβεί με την Ελλάδα. Αυτό δηλητηρίασε την πολιτική ατμόσφαιρα και απομάκρυνε κάθε επένδυση».

Η **αυτίτηση** περνάει στην εποχή πριν από το ξέσπασμα του ελληνικού προβλήματος. «Το πολιτικό σύστημα δεν κατάλαβε το 2008 τι είχε συμβεί», σημειώνει ο Ν. Βέττας. Του θυμίζω ότι η ελληνική οικονομία χαρακτηριζόταν τις μέρες εκείνες «θωρακισμένη». «Καθώς δεν θα μπορούσε να το λεί αυτό σοβαρά», απαντά. Το έλεγαν όμως τα πιο επίσημα κείμενα, επιμύνη. «Αυτό ως μέτρο ασφαλιστικό», λέει γελώντας.

Οι συνέπειες της Lehman Brothers «άργησαν να φτάσουν εδώ γιατί η ελληνική οικονομία ήταν πολύ λιγότερο ανοικτή από άλλες και υπήρχε η δυνατότητα αύξησης των εισοδημάτων μέσα από ένα βασικό κανάλι – αυτό του δημοσίου δανεισμού. Ο δανεισμός αυτός είχε φυσικό μέτρο την εισοδήμας στην Ευρωζώνη, καθώς θεωρήθηκε ότι μειώθηκε το ρίσκο της χώρας, και συνεχίστηκε για κάποιους μήνες και μετά το ξέσπασμα της διεθνούς κρίσης. Έτσι, για κάποιο διάστημα μετά τον Σεπτέμβριο του 2008, συνεχίσαμε να ζούμε το παραμύθι μας. Ακολουθήσαμε μια επεκτατική πολιτική, χωρίς να βλέπει κανείς την καταίγδα που ερχόταν».

Ποια ήταν τα κρίσιμα λάθη της οικονομικής πολιτικής που αποκάλυψε η διεθνής κρίση; Δεν είχε γείρει η πόλη στην υπερβολική υπέρ της απορρόφησης και της αυτορρύθμισης των αγορών στη Δύση;

Ο κ. Βέττας εξηγεί ότι, μετά την πα-

ρατεταμένη περίοδο δυναμικής ανάπτυξης που ακολούθησε τη δεύτερη πετρελαϊκή κρίση, «το σύστημα, ειδικά μετά το 2000, είχε αρχίσει να φρενάρει, τόσο στην Ευρώπη όσο και στην Αμερική». Για να μη βιώσουν οι οικονομίες αυτές τις συνέπειες της μειωμένης παραγωγικότητας, εξήγη, «στράφηκαν στον δανεισμό», που ακολούθησε διαφορετικά μονοπάτια σε κάθε χώρα, με τις γνωστές ολέθριες συνέπειες.

Εντοπίζει μέρος της αιτίας του εκτροχιασμού στον πολιτικό κύκλο της οικονομίας, που αποτρέπει τη λήψη ενίοτε επώδυνων αλλά αναγκαίων μέτρων. «Θα πρέπει να υπάρξουν κάποιες δικλίδες που θα εξασφαλίζουν τη συνέχεια ορισμένων πολιτικών, που έχουν βραχυπρόθεσμο κόστος, αλλά μακροπρόθεσμο όφελος», και που η εκάστοτε κυβέρνηση δεν έχει κίνητρο να προωθήσει. Του αναφέρω ότι το άγριο κύμα του λαϊκισμού που σαρώει τις δυτικές οικονομίες εναντιώνεται πλήρως στη λογική αυτή, θεωρώντας την αυτονομία των τεκνοκρατών από τον δημοκρατικό έλεγχο πηγή μυριάθων δεινών. Ο ίδιος απαντά ότι η άποψη αυτή δεν προέρχεται από τον κόσμο, «αλλά από αυτούς στις παρυφές της εξουσίας που βρίσκουν πάτημα» στην οργή που υπάρχει για να ενισχυθούν πολιτικά. Παραμένει φυσικά το ερώτημα γιατί οι δημαγωγοί αυτοί βρίσκουν στις μέρες μας τόσο ισχυρή ανταπόκριση.

Οι σταθμοί του

- **1967**
Γεννιέται στην Αθήνα.
- **1989**
Πτυχίο Οικονομικών από το Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- **1994**
Διδακτορικό στα Οικονομικά στο Πανεπιστήμιο της Πενσιλβάνια.
- **1998**
Αναπληρωτής καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Duke.
- **2002**
Επιστρέφει στο alma mater του, το ΕΚΠΑ, ως αναπληρωτής καθηγητής.
- **2003**
Καθηγητής στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, ενώ διδάσκει και ως επισκέπτης στη φημισμένη σχολή INSEAD στη Γαλλία.
- **2004**
Συμμετέχει στο συμβουλευτικό συμβούλιο της Ε.Ε. για την πολιτική Ανταγωνισμού.
- **2007**
Πρόεδρος του Τμήματος Οικονομικής Επιστήμης στο ΟΠΑ.
- **2008**
Associate editor στην επιθεώρηση Journal of the European Economic Association.
- **2012**
Μέλος του Συμβουλίου Ιδρύματος στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- **2013**
Αναλαμβάνει καθήκοντα γενικού διευθυντή στο IOBE.

Η συνάντηση

Οι **επιλογές** ήταν πολλές στο πάντα δημοφιλές «Μαύρο Πρόβατο», αλλά αποδεικνύεται ολιγορκής: για μία μερίδα χόρτα εποχής, μία μπιφτέκια σκόρρα και μία κατοπιριζολόκια, συν έναν εσπρέσο, ο λογαριασμός ήταν 24,70 ευρώ.

Τα ελληνικά πανεπιστήμια είναι παραρτήματα του υπουργείου Παιδείας

Υπάρχει, λοιπόν, ελπίδα; Θα έλθει ποτέ η ανάκαμψη ή –σαν τον Γκοντό– θα την περιμένουμε αενάως και θα βουβίζουμε στην απελπισία; «Πρέπει να επανεξεταστούν κάποιες πινακές του προγράμματος», τονίζει ο κ. Βέττας. «Και εκεί έχουν ευθύνη και οι ξένοι. Δεν είναι μόνο ότι οι φόροι είναι υψηλότεροι από όσο θα έπρεπε – πρέπει να σταματήσουν να επιβαρύνονται συνεχώς οι ίδιοι πολίτες και οι ίδιες επιχειρήσεις και να διευρυνθεί η φορολογική βάση».

Η διευρυνση της φορολογικής βάσης, μέσω της καταπολέμησης της φοροδιαφυγής, αποτελεί το Ιερό Δισκοπότηρο της εποχής των μνημονίων: όλες οι κυβερνήσεις των επιδιώκων, τουλάχιστον στα λόγια. Τα αποτελέσματα μέχρι στιγμής έχουν υπάρξει ενικρικά. Για τον ίδιο, πάντως, έχει φθάσει η ώρα μηδέν: «Πλέον δεν βγαίνει αλλιώς η εξίσωση».

Η μείωση του ίδιου του στόχου για το πρωτογενές πλεόνασμα, που επί του παρόντος είναι προγραμματισμένο να αυξηθεί στο 3,5% του ΑΕΠ το 2018 και να παραμείνει εκεί επί χρόνια, είναι αναγκαία συνθήκη για την ανάκαμψη της οικονομίας; Ο συνδαιτυμόνας της «Κ» παραδέ-

χεται ότι ο στόχος είναι υπερβολικός, αλλά τονίζει ότι η μείωσή του πρέπει να συνδεθεί με τις μεταρρυθμίσεις που θα ενισχύσουν την παραγωγική βάση της οικονομίας.

Η μεγαλύτερη ευθύνη των πιστωτών, κατά τον γενικό διευθυντή του IOBE, είναι ότι «άφησαν να αιωρείται για πολύ καιρό μία πολύ βαριά αβεβαιότητα σε σχέση με το τι θα συμβεί με την Ελλάδα». Αυτό έγινε ενδεχομένως εσκεμμένα, λέει, γιατί πίστευαν ότι χωρίς τον φόβο της καταστροφής δεν θα λάμβαναν οι ελληνικές κυβερνήσεις τα συμφωνηθέντα μέτρα. Η πρακτική αυτή, ωστόσο, «δηλητηρίασε την πολιτική ατμόσφαιρα» και «απομάκρυνε κάθε επένδυση».

Τον ρωτώ αν η ευθύνη τους είναι ακόμα μεγαλύτερη – με την έννοια ότι τα μέτρα τα οποία είχαν επιβάλει στη χώρα στο πλαίσιο του πρώτου προγράμματος ήταν τόσο ακραία που ήταν δύσκολο έως αδύνατο για την ελληνική κυβέρνηση να ανταποκριθεί. «Η ελληνική κρίση θα διδάσκει στα εγχειρίδια για δεκαετίες», απαντά. «Εξακολουθώ να πιστεύω ότι η Ελλάδα μεσοπρόθεσμα θα εξέλθει από την κρίση ευμερής και ενσυνείδητα, στο πλαίσιο μιας γενικότερης ευρωπαϊκής ευμερίας».

Πρέπει να υπάρξουν κάποιες δικλίδες που θα εξασφαλίζουν τη συνέχεια ορισμένων πολιτικών ανεξαρτήτως του εκλογικού κύκλου, λέει ο κ. Νίκος Βέττας.

Αλλά η ελληνική περίπτωση ήταν ιδιαίτερα δύσκολη: υψηλά έλλειμματα, υψηλό χρέος, αδυναμία χρίσης νομισματικής πολιτικής και προσπάθεια σταθεροποίησης σε ένα διεθνές περιβάλλον που ήταν το ίδιο ασταθές. Κάποιοι λέγαμε από τότε ότι κριάζονταν μία μεγάλη προσαρμογή του χρέους, με αντιστάθμισμα πραγματικά βαθιά μεταρρυθμίσεις. Αυτό δεν έγινε». Επιστρέφοντας στο σάββατο, βλέπει τα δόση σε μια ευρύτερη

κίνηση εμβάθυνσης της Ευρωζώνης. Σε αυτήν την περίπτωση, «θα υπάρχει μία αμοιβαίοποίηση μέρους του χρέους». Πιστεύει ότι θα γίνει αυτό; «Πιστεύω ότι δεν γίνεται αλλιώς».

Η υπέρβαση της ελληνικής κρίσης, ωστόσο, δεν εξαρτάται μόνο από τις διαθέσιμες των πιστωτών ή την εξέλιξη των οικονομικών δεδομένων. Ως καθηγητής στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, με σποδώς περισσότερη εμπειρία, ο κ. Βέττας σημειώνει ότι η Ελλάδα είναι

τείες, και ως αριστοίχος απόφοιτος του πρότυπου σχολείου της Βαρβακείου, ποια είναι η γνώμη του για την κατάσταση του συστήματος εκπαίδευσης στην Ελλάδα;

Ο κ. Βέττας ξεκινά αναφέροντας τους λόγους για τους οποίους η εκπαίδευση είναι σημαντική – η καινοτομία, η κοινωνική συνοχή και κινητικότητα, η αγωγή του πολίτη. Στη συνέχεια μιλάει με περισσότερο συναίσθημα από οποιαδήποτε άλλη κατάσταση της κουβέντας.

Βάματα οπισθοδρόμησης

«Έχουν γίνει βάματα οπισθοδρόμησης», λέει. «Ένα συγκεκριμένο επίπεδο κοινωνικών κινητικότητας δεν θα με πείραζε τόσο, αν υπήρχε ισοτιμία ευκαιριών. Φοβάμαι ότι στην Ελλάδα δεν έχουμε ισοτιμία των ευκαιριών, κάτι που ξεκινά πολύ νωρίς, από τα πρώτα στάδια του εκπαιδευτικού συστήματος».

Τα πιο σκληρά του λόγια, ωστόσο, τα επιφυλάσσει για την ανώτατη εκπαίδευση, όπου ο ίδιος εργάζεται: «Υπάρχει μια περιρρέουσα ατμόσφαιρα που σπρώχνει τους πιο δημιουργικούς νέους εκτός χώρας. Αυτό που συμβαίνει στα πανεπιστήμια τις τελευταίες δεκαετίες είναι

ιδιαιτέρα θλιβερό και υπονομεύει κάθε ελπίδα για την επόμενη μέρα. Αυτό δεν έχει συμβεί λόγω έλλειψης πόρων, αλλά αποδεικνύεται ολιγορκής: για μία μερίδα χόρτα εποχής, μία μπιφτέκια σκόρρα και μία κατοπιριζολόκια, συν έναν εσπρέσο, ο λογαριασμός ήταν 24,70 ευρώ».

Τα ελλείμματα πανεπιστημίου, εξήγη, «δεν έχουν επαρκή διασύνδεση με τη διεθνή επιστημονική κοινότητα και είναι υπερβολικά γραφειοκρατικά – είναι παραρτήματα του υπουργείου Παιδείας. Αυτό κάνει ανθρώπους με τη δυνατότητα και το μεράκι να στυφώνουν, να απογοητεύονται». Θεωρεί δε ενδεικτικό του προβλήματος τον «άρνηση του πολιτικού συστήματος αλλά και πολλών συμβαδώνων πανεπιστημιακών» να στηρίζουν τον νόμο Διαμαντοπούλου, που, παρά τις επιμέρους κριτικές που επιδέχεται, «ήταν απολύτως στη σωστή κατεύθυνση».

«Η παιδεία είναι δέκα φορές σημαντικότερη από το πρωτογενές πλεόνασμα», καταλήγει. «Εκεί θα κριθεί αν θα είμαστε ανταγωνιστικοί σε κλάδους καινοτομίας και υψηλής προστιθέμενης αξίας ή θα συνεχίσει η πίεση για μείωση μισθών προς τα επίπεδα της Βουλγαρίας».